Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510
00101 Helsinki

Asiantuntijalausunto

20.11.2025

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Asia: VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa. Tulevaisuusselonteko on tärkeä strateginen asiakirja, joka luo pohjaa pitkän aikavälin päätöksenteolle. Kriisinkestävyys edellyttää ennakointia ja kykyä keskittyä pitämään huolta keskeisimmistä tulevaisuuden uskoa ylläpitävistä kansallisista ja globaaleista elementeistä.

Tulevaisuusselontekotyö on merkittävää ja luo yli sukupolvista jatkuvuutta sekä tulevaisuuden uskoa suomalaiseen yhteiskuntaan. Keskeisintä on tuoda hallintoa yhteen, vähentää siiloutumista ja löytää yhteisiä päämääriä, mitä kohti haluamme mennä.

MTK pitää hyvänä, että selonteossa tunnistetaan toimintaympäristön epävarmuudet ja vaihtoehtoiset kehityskulut, mutta korostaa, että maa- ja metsätalouden rooli huoltovarmuuden, ilmastotavoitteiden ja alueellisen elinvoiman turvaajana tulee huomioida vahvasti kaikissa skenaarioissa ja ennalta varautumisen toimenpiteissä. Nyt huomiot ovat vähäisiä ja osittain erikoisia. Suomen tulee etsiä ja löytää keinoja toteuttaa omavaraisuus, vihreä siirtymä ja digitalisaatio tavalla, joka lisää tuottajien kilpailukykyä eikä aiheuta alkutuotannolle kustannuksia, jotka eivät käänny tuotoksi. MTK pitää tärkeänä, että koulutus- ja osaamistasoa nostetaan myös luonnonvara-aloilla ja että nuorten mahdollisuudet maaseudulla turvataan. MTK muistuttaa, että alueellinen oikeudenmukaisuus ja maaseudun elinvoima ovat koko yhteiskunnan etu.

Perus- ja ihmisoikeudet

Selonteossa useaan otteeseen nostetaan esille perus- ja ihmisoikeudet sekä yhdenvertaisuus. MTK haluaa erikseen painottaa, että omaisuuden suoja on sekä perusoikeus, että myös ihmisoikeus. Tätä asiaa tulee määrätietoisesti ja erikseen nostaa esille niin selonteossa, päätöksenteossa, oikeusalan koulutuksessa kuin virkakunnan kouluttamisessakin. Maanomistusoikeus muodostaa Suomen talous- ja yhteiskuntajärjestyksen peruspilarin. Suomen n. 800 miljardin euron arvoisesta kansallisvarallisuudesta 3/4 eli n. 600 miljardia euroa koostuu erilaisesta kiinteästä omaisuudesta. Omistusoikeus maahan muodostaa yksilön ja yrityksen mahdollisuuden harjoittaa itsenäistä elämää ja elinkeinotoimintaa. Maanomistuksen oikeudellinen vakaus ja suoja ovat välttämättömiä investoinneille, taloudelliselle kehitykselle ja maanpuolustustahdolle.

Vaikka hallitusohjelmassa omaisuuden suojan merkitys nostetaan esiin useita kertoa, ei asia ole valunut tähän tulevaisuusselontekoon. Perus- ja ihmisoikeuskeskustelussa lähes poikkeuksetta puuttuu omistusoikeus kokonaan. Näin on esimerkiksi edellisessä valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa. Omaisuuden suojasta ei puhuta ohjelmassa sanaakaan eikä koko perusoikeutta tunnisteta. Näin ei voi jatkua. Valtioneuvosto on juuri aloittanut päivittämään perus- ja ihmisoikeusohjelman ja tilanne täytyy siinä korjata. Omistusoikeuden merkityksen korostaminen on kestävän talouskasvun välttämätön edellytys.

Vastuullisuudesta kilpailukykyä

Maa- ja metsätaloudesta esitetään, että siirrymme kestävämpiin tuotantotapoihin. MTK haluaa muistuttaa suomalaisen maa- ja metsätalouden kestävyydestä globaalissa tarkastelussa. Mikään ei estä Suomea jo nyt erottumasta kestävyydellään ja luomaan kansainvälistä kilpailukykyä kirkkaalla maakuvalla, jossa lisäarvotuotteen keskeisin ominaisuus on se, että tuote tai raaka-aine on Suomessa kestävästi tuotettu.

Selonteossa s.38 mainitaan, että *dataa jaetaan avoimesti yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaan*. MTK näkee datatalouteen siirtymisen keskeisenä uutena markkinavoimana, jossa alkutuotannossa kerätty data toimii alkuperän ja vastuulli-

suuselementtien todentamisen välineenä. Reilun datatalouden pelisääntöjen mukaan datan arvon täytyy jyvittyä jokaiselle arvoketjussa ja tätä kohden on tarpeen myös mennä. Vastuullisuus on suomalaisille yrityksille kilpailuetu, jota tulee maakuvassamme ja vientityössämme määrätietoisesti rakentaa.

Samalla sivulla todetaan, että *rahoitusmarkkinat hinnoittelevat ympäristön tilan heikkenemisen ja sään ääri-ilmiöiden seuraukset*. MTK ei pidä tätä kehityskulkua välttämättä tavoittelemisen arvoisena. Rahoituslaitosten kyky tunnistaa erilaisten toimialojen mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristön tilan heikkenemiseen, on rajallinen ja arvaamaton.

Selonteossa todetaan, että *jos metsäsektorilla ei ole kestävyysmurroksen edellyttämää siirtymää, edessä on pitkä ja vaikea kuolemanlaakso -vaihe*. Tämän lauseen sanomaa on vaikea hahmottaa: metsäsektorin rooli kestävyysmurroksen edellyttämässä siirtymässä on johtava ja johtava asema tulee myös yhteiskunnassa ymmärtää ja säilyttää.
Selonteko tunnistaa, että *luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ympäristöohjausta ml. taloudellisin keinoin on vahvistettava. Päätöksentekoa tukemaan voidaan kehittää esimerkiksi ekosysteemitilinpitoa*. Selonteko ei tunnista lainkaan luonnonarvomarkkinoiden potentiaalia eikä kehittämistarpeita. MTK uskoo vahvasti markkinoiden hoitavan oman osuutensa monimuotoisuuden edistämisestä, kunhan ympäristöohjauksella näitä mahdollisuuksia ei näivetetä. Selonteon s. 81 todetaan, että *ympäristöasioissa on siirryttävä vapaaehtoisuudesta tiukempaan sääntelyyn*. MTK ei tue tätä esitystä. Sen sijaan meidän tulee pystyä nykyistä paremmin erottelemaan, mikä on tavoitteemme ympäristöasioissa. Kun tavoite on selkeä, voidaan tehokkaasti arvioida millä keinoilla ja keinojen yhdistelmillä tavoitteeseen päästään kustannustehokkaimmin ja vaikuttavammin. Lainvalmistelun arviointineuvosto on myös kiinnittänyt tähän seikkaan useita kertoa huomionsa.

Suomen tilanne muuttuvassa ilmastossa on näillä näkymin ruuantuotannon kannalta positiivisempi, kuin monissa muissa maissa. Suomessa riittää puhdasta vettä ja elinvoimaista luontoa. Nämä eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyyksiä. Suomen tulee tehdä aktiivisesti töitä kiertotalousratkaisujen löytämiseksi ja haasteiden ratkomiseksi. Ruuantuotanto ei myöskään ole itsessään omavaraista, jos tuotantomme on riippuvaista ulkomaisista lannoitteista ja polttoaineista. Omavaraisuuden rakentaminen yhä syvemmäksi ja riippumattomammaksi on tulevaisuuden ruuantuotannon kannalta keskeistä.

Vaikutustenarviot

Ratkaisuja erilaisiin haasteisiin haetaan yhä siiloutuneesti. Kustannustehokas ja kestävää kasvua tukeva siirtymä kohti ilmasto- ja luontotavoitteita vaatii strategioiden parempaa yhteensovittamista. Yhdistetty ilmasto-, luonto- ja talousstrategioiden sekä arviointien suunnittelu on välttämätöntä. Nykyiset ilmasto-, energia-, biodiversiteetti- ja teollisuusstrategiat tulisi päivittää yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi esimerkiksi IPBES:n (2024) suositusten mukaisesti. Tällä hetkellä strategiat laaditaan erillään toisistaan. Myös arviointi- ja mallinnusmenetelmiä tulee kehittää huomioimaan paremmin taloudelliset vaikutukset sekä ilmastonmuutoksen ja luontokadon epäsuorat riskitekijät. Päätöksenteon tueksi tarvitaan monitieteellistä ja soveltavaa tutkimusta, jotta voidaan arvioida niin taloudellisia riskejä kuin kasvumahdollisuuksia. Monet maat ovat havainneet vastaavia uudistamistarpeita, mutta harvalla on käytössä riittäviä taloudellisia työkaluja siirtymän vaikutusten arvioimiseen ja ohjaamiseen. Tämäkin voisi olla Suomelle vientituote.

Maaseutupolitiikka

Maaseutupolitiikan yleisvire skenaariossa ei luo riittävää tulevaisuuden uskoa. Maaseutu tarvitsee aktiivista maaseutupolitiikkaa, erilaisia toimenpiteitä, kannusteita ja kokeilukulttuuria. Raaka-aineiden tuotanto, vihreä siirtymän hankkeet, ennallistamistoimet, ilmastotyö, huoltovarmuus ja omavaraisuus toteutuvat suurimmaksi osaksi Suomen maaseudulla. Selonteossa todetaan, että onnistunut talouskasvu hyödyttää myös pienempiä ja syrjäisempiä alueita ja ne virkoavat työllisyyden kasvun ansiosta. MTK pitää kehityskulkua toivottavana, mutta samalla huomauttaa, että suomalaisen maaseudun nykytilaa ei voida jättää odottamaan muiden hyötymistä ja virkoamista.

TKI, koulutus ja kohtaanto

Tulevaisuusskenaariossa olisi hyvä tunnistaa, että TKI-työssä, koulutuksessa, sääntelyssä ja ohjauskeinoissa tarvitaan uudenlaista taloudellisen kasvun ulottuvuutta, mikä meiltä on puuttunut. Kestävyystoimenpiteet täytyy pystyä kääntämään tuottaviksi sen sijaan, että keskustelemme siitä, kuka toimenpiteet rahoittaa. Selonteko tunnistaa kestävyysosaamisemme potentiaalisena vientituotteena, muttei varsinaisesti esitä aktiivisia toimenpiteitä potentiaalin muuttamiseksi tuotantoon. On tarpeen tunnistaa kohtaanto-ongelmat, jotka erityisesti luonnonvara-aloilla on edessämme. Työvoiman saatavuus erityisesti huoltovarmuuskriittisillä toimialoilla pitää pystyä turvaamaan.

Nuorten valmiudet toimia alkutuotannossa edellyttävät sitä, että toimiala on houkutteleva ja kannattava ja sillä nähdään menestymisen mahdollisuuksia pitkälle tulevaisuuteen. Huoltovarmuuskriittisten toimialojen menestys heijastuu myös yleisemmin positiivisiin tulevaisuuskuviin.

Helsingissä 20.11.2025

Leena Kristeri
Elinvoimajohtaja